

CZU: 150.9.016.4:159.922.76

ÎNVĂȚAREA INCIDENTALĂ ÎN ANALIZA APLICATĂ A COMPORTAMENTULUI PENTRU COPIII CU TULBURĂRI DIN SPECTRUL AUTIST

Sabina NEGRU

Universitatea de Stat din Moldova

Copiii cu autism prezintă deficiente semnificative în abilitățile de imitație, care împiedică dobândirea comportamentelor mai complexe și a socializării și, prin urmare, constituie o sarcină de bază a programelor de intervenție timpurie pentru copiii cu autism. În acest studiu am folosit Baseline Design la trei copii mici cu autism pentru a evalua beneficiile unei tehnici comportamentale naturaliste în programul „Imitarea cu obiecte”. Participanții și-au îmbunătățit abilitățile de imitație și au generalizat aceste abilități în medii noi. Aceste rezultate oferă suport pentru eficientizarea unei intervenții comportamentale inedite la predarea imitației.

Cuvinte-cheie: autism, imitare, intervenție, comportament, comunicare socială, incidental, generalizare.

INCIDENTAL LEARNING IN APPLIED BEHAVIOR ANALYSIS FOR CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER

Children with autism exhibit significant deficits in imitation skills which impede the acquisition of more complex behaviors and socialization, and are thus an important focus of early intervention programs for children with autism. This study used baseline design across three young children with autism to assess the benefit of a naturalistic behavioral technique for teaching object imitation. Participants improved their imitation skills and generalized these skills to new environments. These results provide support for the effectiveness of an incidental behavioral intervention for teaching imitation.

Keywords: autism, imitation, intervention, behavioral, social communication, incidental, generalisation.

Introducere

Autismul este o tulburare pervazivă de dezvoltare caracterizată prin deficit în comportamentele social-comunicative, inclusiv limbajul, jocul simbolic și atenția socială [1]. De asemenea, literatura de specialitate demonstrează prezența deficiențelor în imitație la copiii cu autism [2]. La sugari, imitația apare la începutul dezvoltării și joacă un rol critic în dezvoltarea psihocognitivă și socială. Cercetările sugerează că dezvoltarea imitației este asociată cu dezvoltarea limbajului [3], dezvoltarea jocului și dezvoltarea abilităților de atenție socială [4]. Luând în considerare aceste corelații, unii cercetători au sugerat ca imitarea ar putea fi deficitul primar în autism care stă la baza devierilor în dezvoltarea comportamentelor social-comunicative [5].

Abordarea/conceptualizarea demersului științific

Relația dintre imitație și abilitățile de joc la copiii cu autism este foarte pronunțată. De exemplu, Stone și colab. (1997) au constatat că abilitatea de imitație cu obiecte la vârsta de doi ani are o corelație directă cu dezvoltarea abilităților de joc cu 1 an mai târziu (la vârsta de 3 ani), sugerând importanța dezvoltării imitației prin joc. Sunt studii care sugerează o asociere între imitație și atenția socială. Într-un alt studiu, Carpenter, Pennington și Rogers (2002) au constatat că la copiii cu TSA de vârstă preșcolară imitația cu obiecte și atenția socială coordonată se află în corelație una cu cealaltă [2, 4]. La copiii cu tulburări din spectrul autist (TSA) imitația cu obiecte precede dezvoltarea atenției sociale, un model care este inversat de obicei în dezvoltarea copiilor tipici [4]. Autorii au sugerat că, spre deosebire de copiii tipici, copiii cu autism învață să folosească limbajul mai degrabă prin intermediul imitației decât prin atenția socială comună. Având în vedere acest fapt, cercetătorii au sugerat că dezvoltarea imitației la copiii mici cu autism poate determina dezvoltarea de mai târziu a abilităților social-comunicative [4], subliniind importanța intervenției timpurii care abordează deficiențele de imitare. Programele de intervenție timpurie folosesc de obicei o abordare comportamentală tradițională, denumită și Discrete Trial, pentru a învăța abilitățile de imitație. În această abordare, mediul de învățare este foarte structurat și controlat de terapeut, de obicei copilul și terapeutul stau față în față. Comportamentul imitativ este fragmentat într-o serie de sub-abilități și prezentate în mai multe încercări/exerciții, succesiv [6]. Comportamentele specifice (de exemplu, să bată din palme, plasarea unui bloc într-o cutie ș.a.) sunt selectate

de terapeut din acțiunile pe care copilul nu le-a efectuat încă spontan. Achiziția este facilitată de utilizarea promptului, diminuarea lui și recompensa. Fiecare acțiune este predată individual într-un bloc de aproximativ 10 încercări/ exerciții. După masterarea unei acțiuni imitative (de exemplu, 80% corectă pe trei seturi din 10 încercări/ exerciții), se va efectua rotația aleatorie a mai multor stimuli prezentați într-un singur set de încercări. Tehnica comportamentală tradițională a documentat succesul în învățarea copiilor pentru a imita o varietate de acțiuni. Metz a utilizat promptul fizic și recompensa primară pentru a învăța imitația non-verbală și imitația cu obiecte [7].

Lovaas și colegii au folosit o abordare similară pentru a învăța imitarea verbală și non-verbală la copiii cu autism [6]. În ambele studii, imitațiile au devenit din ce în ce mai ușor de învățat, deoarece au intrat sub controlul stimulului discriminativ (SD). Când recompensa a fost dată în mod necondiționat, comportamentul a scăzut. Deși comportamentele au fost generalizate, imitația nu a fost utilizată spontan în timpul jocului. Studiile ulterioare au arătat că învățarea structurată și recompensa programată pot împiedica generalizarea în mediul natural [7]. Tratamente comportamentale naturale, cum ar fi intervențiile incidentale de învățare, au fost concepute pentru a aborda problema privind limitarea abordării comportamentale tradiționale prin încorporarea tehnicilor comportamentale cunoscute pentru a facilita învățarea timpurie a comportamentelor social-comunicative la copiii tipici. Abordarea comportamentală incidentală asigură creșterea generalizării prin situații naturale în care apar situații de învățare și recompense imediate – situații de întărire a comportamentelor, sporirea spontaneității urmărind interesele copilului și a interacțiunii naturale adult-copil, deoarece învățarea este încorporată în interacțiunile de joc în desfășurare [9]. Acest studiu evaluează dacă imitația poate fi predată cu succes prin utilizarea instruirii imitației reciproce – metodă incidentală și dacă creșterea comportamentelor de imitație influențează dezvoltarea abilităților de joc și a atenției sociale [10].

Analiză și prelucrarea datelor

În studiul dat au fost prezentate datele a trei copii cu autism, cu vârste cuprinse între 4 și 5 ani.

Pentru evaluare au fost utilizate testele Portage și Carolina. Toți copiii au prezentat deficite de imitație spontană în timpul jocului cu alții. În afară de dificultatea de imitare, toți copiii prezintă deficite în limbaj, joc și atenție socială.

Ședințele s-au desfășurat în mediul natural, acasă, în camera de joacă. Jucăriile erau alese pe baza interesului copilului și au fost diferite la fiecare sesiune, astfel încât au fost peste 50 de seturi diferite de jucării folosite cu fiecare copil pe tot parcursul studiului. În timpul generalizării au fost întrebunțate jucării noi care nu au fost folosite în timpul intervenției. De cinci ori pe săptămână copiii aveau sesiuni de 20 de minute de învățare incidentală.

Sesiunile de bază au constat în jocul liber cu terapeutul. În fiecare minut, în medie, terapeutul modela o acțiune cu o jucărie asociată cu o acțiune verbală, însumând aproximativ 20 de acțiuni pe sesiune. Fiecare acțiune a fost modelată de până la 5 ori. Instrucțiunile verbale au fost păstrate la fel pentru fiecare set de 5 modele, dar variate de-a lungul intervențiilor (adică, terapeutul spunea „sare” în timp ce dădea cu mingea în podea, sau terapeutul sărea pe loc și zicea „sar”).

Terapeutul nu a inițiat interacțiuni suplimentare, a respectat cererile și facea observații asupra comportamentului copilului.

Terapeutul a modelat 4 tipuri de acțiuni: acțiuni asemănătoare cu acțiunile copilului, acțiuni noi cu aceeași jucărie, acțiuni de același tip, însă cu jucărie diferită și acțiuni noi cu o jucărie diferită.

S-au făcut sesiuni de generalizare care determină generalizarea comportamentului-țintă, materialele noi de joc și generalizarea cu o altă persoană (mama). În timpul acestor sesiuni, toate celelalte componente au fost păstrate la fel, cu excepția generalizării comportamentului-țintă (setare, materiale sau terapeut).

Intervenția a constat din 5 faze, fiecare din acestea a durat 2 săptămâni. Fazele au fost concepute pentru a dezvolta imitația la copii, începând cu recunoașterea imitației (imitație contingentă), urmată de imitarea acțiunii familiare și terminând cu imitația acțiunii noi. Fazele următoare au fost construite pe baza celor anterioare prin încorporarea treptată mai dificilă a sarcinilor. În faza a doua, acțiunile au fost modelate cu aceeași jucărie. În faza a treia, acțiunile familiare și cele noi au fost modelate cu aceeași jucărie. În faza a patra, acțiunile familiare și cele noi au fost modelate cu jucării deja cunoscute de copii și acțiunile familiare au fost modelate cu o jucărie nouă. În faza a cincea, acțiunile familiare și cele noi au fost modelate cu jucării identice și diferite.

Intervenția a fost compusă din mai multe tehnici incidentale. Printre acestea – imitația contingentă, în care terapeutul simultan imită toate acțiunile copilului cu jucării, gesturile și vocalizările, astfel câștigă atenția copilului și încurajează reactivitatea lui față de acțiune.

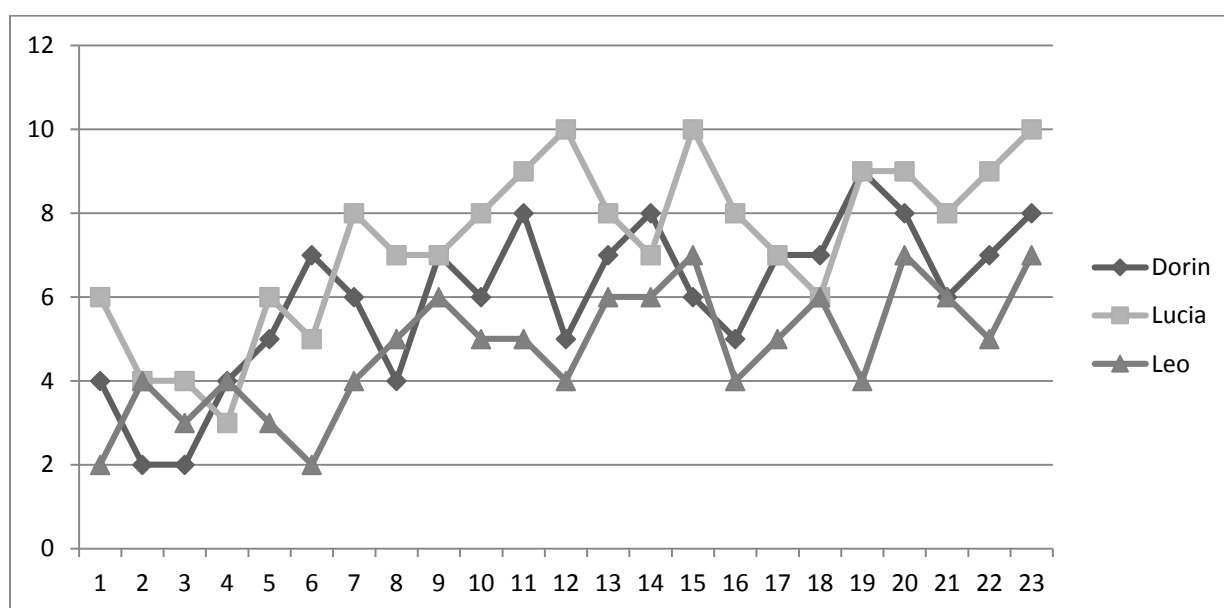
Dacă copilul imita acțiunea în mod spontan, terapeutul oferea o recompensă – lăuda copilul și permitea în continuare accesul la materialele de joc. Dacă copilul nu a făcut imitarea după model, terapeutul determina fizic copilul să finalizeze acțiunea și apoi îl recompensa.

La sfârșitul intervenției și după o lună, fiecare copil a participat în trei-cinci post-sesiuni de intervenție, cu durată de 10 minute și în trei sesiuni de generalizare (setare, terapeut, materiale) identice cu valorile inițiale, pentru a evalua dacă comportamentele sunt menținute în absența contingențelor, în timp și generalizate la situații noi.

Rezultatul copilului a fost determinat de modificările din performanță în timpul sesiunilor zilnice.

Rezultate

Toți copiii au prezentat rate scăzute sau moderate ale imitației în timpul perioadei pre-intervenție. Odată cu debutul intervenției, toți participanții au indicat o creștere a ritmului de imitare.

Concluzii

Toți copiii au realizat rezultate substanțiale în imitația spontană. Aceste reușite s-au menținut după eliminarea intervenției și s-au generalizat la materiale de joc noi, la un set și la un terapeut diferit. Aceste concluzii sugerează că învățarea incidentală este eficientă pentru predarea abilităților de imitație a obiectelor generalizate copiilor mici cu autism.

Referințe:

1. AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed.). Washington, DC: American Psychiatric Association text revision.
2. ROGERS, S. An examination of the imitation deficit in autism. In: J.Nadel, & G. Butterworth (Eds.), *Imitation in infancy*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999, p.254-279.
3. BATES, E., BRETHERTON, I., SNYDER, L., BEEGLY, M., SHORE, C., MCNEW, S., CARLSON, V., WILLIAMSON, C., & GARRISON, A. *From first words to grammar: Individual differences and dissociable mechanisms*. New York: Cambridge University Press, 1988.
4. CARPENER, M., NAGELL, K., & TOMASELLO, M. *Social cognition, joint attention, and communicative competence from 9 to 15 months of age*. Monographs of the Society for Research in Child Development, 1998, p.176.
5. MELTZOFF, A.N., & GOPNIK, A. The role of imitation in understanding persons and developing a theory of mind. In: S.Baron-Cohen, H.Tager-Flusberg, & D.Cohen (Eds.). *Understanding other minds; Perspectives from autism*, Oxford: Oxford University Press, 1994, p.335-366.
6. LOVAAS, O.I. *The autistic child: Language development through behavior modification*. New York: Irvington, 1977.
7. METZ, J. R. Conditioning generalized imitation in autistic children. In: *Journal of Experimental Child Psychology*, 1965, no4, p.389-399.

8. KOEGEL, R. L., SCHREIBMAN, L., GOOD, A., CERNIGLIA, L., MURPHY, C., & KOEGEL, L. *How to teach pivotal behaviors to children with autism: A training manual*. Santa Barbara: University of California, 1989.
9. KAISER, A. P., YODER, P. J., & KEETZ, A. Evaluating mileu teaching. In: S.F. Warren, & J. Reichle (Eds.). *Causes and effects in communication and language intervention*. Baltimore MD: Paul Brooks Publishing Co, 1992, p.9-48.
10. KLINGER, L.G., DAWSON, G. Facilitating early social and communicative development in children with autism. In: S.F. Warren, J.E. Reichle (Eds.). *Causes and effects in communication and language intervention*. Baltimore, MD, US: Paul H. Brookes Publishing, 1992, p.157-186.

Date despre autor:

Sabina NEGRU, lector universitar, Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: sabina.negru@gmail.com

Prezentat la 15.10.2018